

Posudek vedoucího bakalářské práce

Název práce: Role kulturních a politických elit v roce 1968

Autor práce: Ondřej Melena

Jméno vedoucího: PhDr. Jan Bureš, Ph.D., Ústav politologie FFUK

Hodnocení:

Kolega Ondřej Melena si zvolil jako cíl své bakalářské práce nelehké téma vztahu kultury a politické moci v poválečném Československu, koncentrované především do období 60. let.

Jeho práce čítá celkem 60 stran a je rozdělena do tří větších kapitol, rozdělených na několik podkapitol.

Melenovou snahou bylo v obecné rovině analyzovat vývoj vztahů mezi státní mocí a kulturní sférou. Konkrétně pak chtěl ukázat roli některých představitelů kulturní elity v reformním procesu v roce 1968. Jeho snaha koncentrovat se především na vývoj postojů této kulturní elity k vlastnímu členství v KSČ a k poučovacímu režimu vůbec však byla úspěšná pouze částečně.

Kolega Melena využil ve své práci jednak odborných publikací (zejm. prací K. Kaplana), a dále pak uměleckých či esejistických děl některých představitelů kultury v 60. letech (Kundera, Liehm, Pithart, Vaculík). Nabízí se však otázka, proč např. pro analýzu vývoje vztahu kultury a moci po roce 1948 nevyšel také z poměrně zásadní práce A. Kusáka (Kultura a politika v Československu 1945-1956). Stejně tak např. politické názory E. Goldstückerova cituje zprostředkovaně z A. J. Liehma, i když mohl využít Goldstückerovy bohaté Vzpomínky, jež vyšly v letech 2003-2005. V úvodu své práce zmiňuje O. Melena také rozhovory, které za účelem bakalářské práce uskutečnil s několika zajímavými autory či představiteli kulturní scény 60. let (J. Dientsbierem, A.J. Liehmem, M. Melenou, Z. Toušem). Ačkoli informace načerpané těmito rozhovory kolega Melena v textu práce celkem hojně používá, je škoda, že přepisy těchto rozhovorů nepřiložil k práci formou přílohy.

První kapitola, jež má charakterizovat historický vývoj vedoucí v Československu k obrodnému procesu, je spíše autorovou snahou vsadit hlavní téma práce do určitého historicko-politického rámce. Zabývá se zde hlavními důvody, jež vedly představitele poválečné kulturní scény, ale i širokou čs. veřejnost ke snadnější akceptaci myšlenky zásadní společenské, stranickopolitické i ekonomické reformy v podobě programu KSČ, potažmo Národní fronty. Přejímá přitom zejm. argumentaci K. Kaplana, a částečně také A. Liehma. Uvádí citace některých představitelů kultury (např. již zmíněného Goldstückerova či režiséra O. Vávry), jimiž se snaží odpovědět na otázky, proč právě představitelé čs. kulturní elity, z nichž mnozí před válkou vystoupili z KSČ na protest proti sovětské/komunistické kulturní politice, najednou po roce 1945 obhajují sovětský systém; či proč se nevinní lidé v procesech přiznávali k činům, jež nespáchali.

Kolega Melena zdůrazňuje klíčovou roli právě kulturních elit v otevření procesu reform v 60. letech. Analyzuje proměny motivace vstupu do KSČ v letech 1945-1968. Konstatuje, že již od konce 50. let vstupovali lidé do komunistické strany spíše z existenčních důvodů, anebo s představou, že pouze uvnitř KSČ mohou pozitivně měnit společenskou situaci. Autor zde vychází především z textů J. Dientsbiera či P. Pitharta, nicméně spíše jen pasivně přejímá jejich argumentaci a nehledá protiargumenty. Nastihuje dále také snahy o revizi politických procesů od počátku 60. let, i když pomíjí fakt, že tzv. Barákova komise vznikla již v roce 1954. Dále kolega Melena ukazuje, že vnitřní boj v KSČ mezi politiky a umělci probíhal již od počátku 60. let, a ukazuje některé pozitivní důsledky změn na počátku 60. let: režim povolil vznik a kritické působení zejm. literárních časopisů, došlo k liberalizaci vysílání Čs. rozhlasu (přístup k informacím jiných světových agentur, než pouze TASS, živé vysílání bez cenzury).

V úvodu ke druhé kapitole se kolega Melena pokouší definovat základní roli české kultury v novodobé české historii. Tuto otázku však redukuje spíše na pouhý vztah represe ze strany režimu po roce 1948, jehož přímým následkem byly dle Meleny jasné snahy kulturní elity nepoddat se tomuto režimu. Ačkoli sám Melena cituje např. Kunderova slova o tom, že část kulturní elity prostě režim svými díly intenzivně podporovala, vůbec se touto skupinou autorů nezabývá a spíše se věnuje jen obecně popisovaným snahám odolat útlaku ze strany režimu. Stručně popisuje systém fungování cenzury a

systému řízení kultury ze strany režimem kontrolovaných organizací, tzv. uměleckých svazů. Škoda, že tomuto z hlediska tématu stěžejnímu tématu věnoval autor pouze třetinu stránky.

Spory kultury s politickou mocí pak autor líčí na pozadí různých přelomových událostí ve vývoji čs. komunistického režimu nebo celého sovětského bloku. Ukazuje jak metody, jež k podřízení kultury používal režim, tak cesty, kterými se umělci snažili tomuto tlaku odolávat. Zdůrazňuje např. stálý vliv Západu na vývoj české kultury v 50. letech. Právě mezi umělci přibývalo podle Meleny „vyléčených z iluzí.“ Úspěšnost snah o autonomní postavení kultury v 60. letech vysvětluje Melena především vnějšími i vnitřními politickými změnami, k nimž byl režim na konci 50. let dotlačen. V dalších částech pak popisuje fungování Svazu čs. spisovatelů, spor o osud Literárních novin či stručně zmiňuje IV. sjezd čs. spisovatelů. V poslední části této druhé kapitoly, nazvané Rok naděje, slibuje popis reformy kulturní politiky, ke kterým docházelo v období Pražského jara – nicméně namísto konzistentního popisu všech těchto hlavních aktivit se kolega Melena věnuje pouze obsahové analýze prohlášení Dva tisíce slov, které však ukazuje společenskou situaci až na konci června 1968. Věta „V roce 1968 existovala v Českých mediích svoboda, která neexistovala nikdy na světě,“ pomínou-li několik gramatických chyb v této jedné větě), je skutečně velmi odvážným tvrzením. Autor se je sice snaží doložit argumentací, že média v té době nikomu nepatřila (jakoby zde nebylo státní vlastnictví!) a tudíž že nikdo nemusel hlídat obsah vzhledem ke svému ekonomickému zájmu, nicméně vzhledem k povaze režimu jako celku je to představa zcela neobhajitelná.

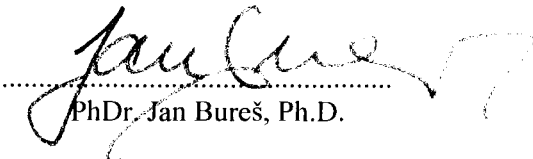
Kolega Melena dále zmiňuje několik textů umělců, jež vzbudily mimořádnou pozornost veřejnosti – zejm. Kunderův Český úděl.

Ve třetí a poslední kapitole (Politický vývoj. Politická situace před rokem 1968) se autor (poněkud překvapivě a vzhledem ke struktuře práce i nelogicky) opět vrací k tématu politického vývoje po roce 1948 v Československu. Autor zde opakuje i některé problémy z první kapitoly. Stejně tak v podkapitole „1968-Socialismus s lidskou tvář“ – zde se znovu dotýká rehabilitací a podrobněji popisuje některé politické události z roku 1968. Nicméně nabízí se otázka, proč toto vše nebylo vloženo do první kapitoly, kam by toto téma věcně více patřilo.

V zásadě se dá konstatovat, že Melenova práce splnila své cíle jen částečně, spíše velmi omezeně. Navíc je plná gramatických či stylistických chyb, které se v práci hodné bakalářské nemohou vyskytovat. Vzhledem k výše uvedenému nemohu bohužel navrhnout lepší známku než dobře.

Navrhovaná známka: **dobře**

V Praze, dne 25.1. 2010

PhDr. Jan Bureš, Ph.D.